

Tekst preveo ured Zastupnika Republike Srbije pred Evropskim sudom za ljudska prava

BIVŠE DRUGO ODELJENJE

SLUČAJ BLÜCHER PROTIV REPUBLIKE ČEŠKE

(Predstavka br. 58580/00)

PRESUDA

STRAZBUR

11. januar 2005.

IZVRŠNA

11/04/2005

Ova presuda će postati izvršna u uslovima iz člana 44 § 2 Konvencije. Može pretrpeti formalne izmene.

U slučaju Blücher protiv Republike Češke,

Evropski sud za ljudska prava (drugo odeljenje), na zasedanju veća u sastavu:

g. J.-P. COSTA, predsednik,
g. A. B. BAKA,
g. L. LOUCAIDES,
g. K. JUNGWIERT,
g. V. BUTKEVYCH,
g. M. UGREKHELIDZE,
gđa A. MULARONI, sudije
i gđa S. DOLLE, sekretar odeljenja,

nakon većanja Sudskog veća 19. oktobra 2004. i 7. decembra 2004,
donosi sledeću presudu, usvojenu 7. decembra 2004:

POSTUPAK

1. Slučaj se vodi zbog podnošenja predstavke (br. 58580/00) protiv Republike Češke, čiji se državljanin, g. Nicolaus Blücher ("podnosilac predstavke") obratio Sudu 6. juna 2000. na osnovu člana 34 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda ("Konvencija").
2. Podnosioca predstavke zastupa gđa S. Konrad, advokat u nemačkoj advokatskoj komori i gđa R. Hunter, advokat u advokatskoj komori Engleske i Velsa. Češku vladu ("vlada") zastupa njen predstavnik g. V. Schorm.
3. Podnosilac predstavke je ukazao na nepravičnost postupaka o povraćaju imovine koje je pokrenuo, smatrajući da su domaći sudovi izveli proizvoljno tumačenje relevantnih zakonskih odredbi i žaleći se što nije imao odgovarajuću priliku da iznese svoje argumente i što mu je nametnut prekomeran teret dokazivanja.
4. Predstavka je upućena trećem odeljenju Suda (član 52 § 1 Poslovnika). U okviru tog odeljenja, veće zaduženo za ispitivanje slučaja (član 27 § 1 Konvencije) sastavljeno je u skladu sa članom 26 § 1 Poslovnika.
5. Sud je 1. novembra 2001. izmenio sastav svojih odeljenja (član 25 § 1 Poslovnika). Ova predstavka je upućena drugom odeljenju u izmenjenom sastavu (član 52 § 1).
6. Odlukom od 24. avgusta 2004. veće je proglasilo predstavku delimično prihvatljivom.
7. Vlada je dostavila pisana zapažanja o suštini slučaja, dok je podnosilac predstavke podneo različita dokumenta u prilog predavci (član 59 § 1 Poslovnika).
8. Jedna rasprava je obavljena u prisustvu javnosti u Palati za ljudska prava u Strazburu 19. oktobra 2004. (član 59 § 3 Poslovnika).

Pojavili su se:

- u ime Vlade
g. V. SCHORM
g. J. KMEC

predstavnik,
savetnik;

- u ime podnosioca predstavke

gđa R. HUNTER

gđa S. KONRAD

savetnici.

Sud je saslušao izjave i odgovore koje su sudijama dali g. Schorm, gđe Hunter i gđe Konrad.

9. Sud je 1. novembra 2004. izmenio sastav odeljenja (član 25 § 1 Poslovnika). Međutim, veće bivšeg drugog odeljenja, u sastavu koji je postojao pre navedenog datuma, nastavilo je ispitivanje ove predstavke.

OSNOVNE ČINJENICE

1. OKOLNOSTI SLUČAJA

10. Podnosilac predstavke je rođak Alexandera Blüchera, grofa od Wahlstatta, koji je 1948. nasledio veliki kompleks nepokretnih dobara na teritoriji Republike Češke. Država je zatim ove nepokretnosti u celosti nacionalizovala bez kompenzacije. Alexander Blücher je preminuo 1974, pošto je svoju imovinu ostavio u nasledstvo testamentom u kome, prema tumačenju zakona "Guernesey", ostavlja u nasledstvo a) 500 livri sterlinga i sva vozila svom šoferu, b) 500 livri sterlinga svojoj kućepaziteljki, c) svu imovinu koja se nalazi u Južnoafričkoj republici rođaku W.S-u i d) "to my cousin Nicholas Blücher absolutely (...) my family papers, jewels, portraits and generally all my estate other than bequeathed under (a), (b) and (c) above" (mom rođaku Nicholasu Blücheru sva (...) dokumenta, nakit i porodične portrete, kao i svu moju imovinu uopšte, osim gore navedene pod (a), (b) i (c)).

A. Postupak pokrenut pred službom za katastar nepokretnosti u Ostravi

11. Podnosilac predstavke je 1992. službi za katastar nepokretnosti opštine Ostrava podneo zahtev za povraćaj imovine u Hrabovu, Viškovicama, Gornjoj Polanci i Donjoj Polanci. Potvrđujući da je univerzalni testamentalni naslednik Alexandera Blüchera, utemeljio je svoj zahtev na članu 4 § 2 a) zakona o svojini nad nepokretnostima br. 229/1991.
12. Služba za katastar nepokretnosti je 7. aprila 1994. odbacila njegov zahtev uz obrazloženje da lica koja, iako ispunjavaju uslove o državljanstvu i stalnom prebivalištu, temelje svoje zahteve pozivajući se na prvobitnog vlasnika koji ne ispunjava te uslove, ne mogu se smatrati ovlašćenim da traže povraćaj imovine.
13. Regionalni sud (krajsky soud) u Ostravi je 18. avgusta 1994. poništio tu odluku, uz obrazloženje da je neophodno priložiti dodatne dokaze u vidu dokumenta kojim se potvrđuje odluka doneta u ostavinskom postupku Alexandera Blüchera. Po tom sudu, kad bi podnosilac predstavke bio ovlašćen da traži povraćaj imovine na osnovu člana 4 § 2 b) zakona br. 229/1991, ne bi se mogli primeniti uslovi koji važe i za prvobitnog vlasnika, tako da pitanje o državljanstvu Alexandera Blüchera ne bi bilo relevantno.

14. Služba za katastar nepokretnosti je 15. marta 1995. ponovo odbila zahtev podnosioca predstavke jer nije dokazao stalno prebivalište u Republici Češkoj.
15. Regionalni sud je potvrdio tu odluku 8. decembra 1995, ali iz drugih razloga. Iako je smatrao da podnosilac predstavke ispunjava uslov o prebivalištu, procenio je, na osnovu teksta testamenta, da zainteresovana strana ne može da potvrdi ni svojstvo jedinstvenog testamentalnog naslednika u smislu člana 4 § 2 a) zakona br. 229/1991, niti svojstvo testamentalnog naslednika koji je stekao određeni deo nasledstva (izražen u brojevima) u smislu stava b) spomenute odredbe.
16. Podnosilac predstavke je 30. januara 1996. uložio ustavnu žalbu protiv odluke donete 8. decembra 1995, u kojoj tvrdi da je naslednik celokupne imovine njegovog rođaka i žali se na proizvoljno tumačenje testamenta od strane suda.
17. Vlada ukazuje da je 15. jula 1996. sudija izvestilac Ustavnog suda (Ustavni soud) pozvao podnosioca predstavke da podnese dodatna zapažanja i da je 21. marta 1997. zatražio od pravnog zastupnika podnosioca predstavke da mu dostavi dokumenta kojima se dokazuje državljanstvo prvobitnog vlasnika, Alexandra Blüchera. Ta zapažanja su 10. aprila 1997. dostavljena Ustavnom sudu.
18. Ustavni sud je 30. maja 1997. odbacio ustavnu žalbu zbog očigledne neosnovanosti. Pošto je ispitao pisani materijal, zaključio je da prvobitni vlasnik, Alexander Blücher, ima britansko a ne čehoslovačko državljanstvo, kako predviđa zakon br. 229/1991. Po njegovom mišljenju se, dakle, ne može tražiti povraćaj imovine ako nije dokazano da je prvobitni vlasnik imao svojstvo ovlašćenog lica na osnovu člana 4 § 1 spomenutog zakona.

B. Postupak pokrenut pred službom za katastar nepokretnosti u Novom Jičinu

19. Posle poništenja prve negativne odluke koju je 25. januara 1994. doneo regionalni sud u Ostravi, služba za katastar nepokretnosti okruga Novi Jičin ponovo je ispitivala sudsku odluku 8. avgusta 1997. Odlukom utemeljenoj na odluci Ustavnog suda od 30. maja 1997, odbacila je zahtev podnosioca predstavke koji je tražio povraćaj imovine u Studenki, Jistebniku, Bravanticama, Olbramicama, Zbislavicama i Štramberku.
20. Opštinski sud (mestský soud) u Pragu je 23. juna 1999. potvrdio odluku od 8. avgusta 1997. Smatrajući da ga ne obavezuje odluka Ustavnog suda od 30. maja 1997, sud je, za razliku od upravnih vlasti, zaključio da češko državljanstvo prvobitnog vlasnika ne predstavlja za podnosioca predstavke uslov za priznavanje svojstva ovlašćenog lica. Ipak, ocenio je da se podnosilac predstavke ne može smatrati testamentalnim naslednikom u smislu člana 4 § 2 zakona br. 229/1991, jer su mu u nasleđe ostavljena, rezidencijalnom ostavinskom klauzulom, samo posebna imovina i prava.
21. Ustavni sud je 3. februara 2000. odbacio zbog očigledne neosnovanosti ustavnu žalbu uloženu protiv odluka od 23. juna 1999. i 8. avgusta 1997, kojom podnosilac predstavke osporava, između ostalog, tumačenje testamenta od strane suda, kao i zaključak da prvobitni vlasnik nema čehoslovačko državljanstvo. Visoki sud je obrazložio svoju odluku na isti način kao i onu od 9. decembra 1999. (videti donji paragraf 23).

C. Postupak pokrenut pred službom za katastar nepokretnosti u Opavi

22. Služba za katastar nepokretnosti okruga Opava je 11. maja 1998. odbacila zahtev za povraćaj imovine koju je podneo podnosilac predstavke po pitanju izvesne imovine u Radunu; istog dana je osporila dva sporazuma o povraćaju imovine po pitanju drugih nepokretnosti. Pozivajući se na odluku Ustavnog suda od 30. maja 1997, upravni organ vlasti je zaključio da podnosilac predstavke nije ovlašćen da traži povraćaj imovine, uz obrazloženje da Alexander Blücher nije imao češko državljanstvo.
23. Opštinski sud u Pragu je 23. juna 1999. potvrdio tri odluke od 11. maja 1998. Suprotno odluci Ustavnog suda od 30. maja 1997, procenio je da pitanje državljanstva prvobitnog vlasnika nije relevantno, ali je zaključio da podnosilac predstavke nema svojstvo testamentalnog naslednika u smislu člana 4 § 2 zakona br. 229/1991.
24. Ustavni sud je 9. decembra 1999. odbacio zbog očigledne neosnovanosti ustavnu žalbu podnosioca predstavke protiv presude od 23. juna 1999. i protiv prve od odluka donetih 11. maja 1998. Pošto nije prihvatio mišljenje opštinskog suda po pitanju državljanstva prvobitnog vlasnika, visoki sud je istakao:

"Lica koja ističu svoje zahteve posle smrti zaveštaoca ovlašćena su da traže povraćaj imovine samo ako je prvobitni vlasnik mogao da traži povraćaj, odnosno ako je zadovoljio uslov o državljanstvu. Tumačenje različito od navedenog bi stavljalo u povlašćen položaj lica koja ističu zahteve utemeljene na zahtevima preminulih vlasnika koji navodno nisu ispunili uslov o državljanstvu (...). Što, uglavnom, dovodi do nedopustivog zaključka da pravni naslednik raspolaže većim pravima nego njegov prethodnik (načelo nemo plus juris ad alium transferre potest). A podnosilac predstavke nije dokazao čehoslovačko državljanstvo Alexandera Blüchera ni pred službom za katastar nepokretnosti ni pred opštinskim sudom".

25. Dve druge ustavne žalbe podnosioca predstavke protiv presude od 23. juna 1999. i protiv druge i treće odluke koje je 11. maja 1998. donela služba za katastar nepokretnosti, proglašene su 11. i 12. januara 2000. neprihvatljivim zbog preuranjenosti.
26. Vlada napominje da je služba za katastar nepokretnosti u Opavi donela 17. oktobra 2000. dve odluke u kojima zaključuje da podnosilac predstavke nije vlasnik imovine u Radunu, koja je predmet sporazuma o povraćaju imovine, osporenih 11. maja 1998. i ističe da je već bilo rešeno pitanje da li se podnosilac predstavke može smatrati ovlašćenim da traži povraćaj imovine.
Opštinski sud u Pragu je 27. februara 2002. održao raspravu tokom koje je pravnom zastupniku podnosioca predstavke odobrio rok od tri meseca da dostavi dokument kojim se potvrđuje čehoslovačko državljanstvo prvobitnog vlasnika; taj rok je produžen do kraja septembra na zahtev podnosioca predstavke. Opštinski sud u Pragu je 4. decembra 2002 doneo, posle jedne rasprave, dve presude kojima je potvrdio odluke od 17. oktobra 2000, ističući da je služba za katastar nepokretnosti ispoštovala njegovo mišljenje, izrečeno u presudi od 23. juna 1999. Pozivajući se takođe na

odluku Ustavnog suda od 9. decembra 1999, sud je konstatovao da ni u ovom slučaju podnosilac predstavke nije dokazao čehoslovačko državljanstvo zaveštaoaca.

Ustavni sud je ocenio očigledno neosnovanim ustavne žalbe podnosioca predstavke od 3. juna i 9. oktobra 2003. protiv odluka od 4. decembra 2002, pozivajući se na svoje ranije odluke i na načelo prema kojem jedno lice ne može da prenese drugom više prava nego što ih samo ima.

Sud zapaža da je poslednji postupak predmet jedne druge predstavke koju je podnela zainteresovana strana i koja je zavedena pod brojem 38751/03.

II. RELEVANTNO UNUTRAŠNJE PRAVO

Zakon o svojini nad nepokretnostima br. 229/1991

27. Član 4 § 1 propisuje da povraćaj imovine može da zahteva jedino lice koje je državljanin Češke i Slovačke Federativne Republike (koje trajno boravi na toj teritoriji - uslov na snazi do 8. februara 1996) čije su zemljište, objekti i građevine kao deo poljoprivredne farme preneti, pod određenim uslovima, državi ili drugim pravnim licima između 25. februara 1948. i 1. januara 1990.
28. Prema članu 4 § 2, ako je lice koje je na taj način lišeno nepokretne imovine preminulo pre isteka roka iz člana 13, ili ako je proglašeno preminulim pre isteka tog roka, ovlašćena su da traže povraćaj imovine, pod uslovom o državljanstvu Češke i Slovačke Federativne Republike (i trajnom prebivalištu na toj teritoriji - uslov na snazi do 8. februara 1996), između ostalih, sledeća fizička lica:
 - a) testamentalni naslednik koji je stekao celokupno nasledstvo;
 - b) testamentalni naslednik koji je stekao imovinu koja odgovara njegovog delu nasledstva; to se ne primenjuje ako su testamentalnom nasledniku ostavljena samo posebna imovina ili prava; ako je zaveštalac ostavio nasledniku samo deo nepokretne imovine koji je predmet povraćaja imovine, naslednik je ovlašćen da traži povraćaj samo tog dela.
29. Član 9 predviđa način isticanja zahteva. Propisuje da ovlašćeno lice podnese zahtev službi za katastar nepokretnosti i da istovremeno pozove lice koje treba da obavi povraćaj imovine da to i učini. Ukoliko dve strane ne zaključe sporazum o povraćaju imovine u roku od šezdeset dana od podnošenja zahteva, služba za katastar nepokretnosti će odlučivati o pravu svojine ovlašćenog lica. Protiv odluke službe za katastar nepokretnosti se može uložiti žalba sudu.

ZAKON

1. O PRELIMINARNIM PRIGOVORIMA VLADE

A. Nepoštovanje roka od šest meseci za postupak pokrenut pred službom za katastar nepokretnosti u Ostravi

30. U zapažanjima od 4. oktobra 2004, Vlada prvi put podnosi prigovor zbog kasnog pozivanja na nepravičnost postupka pokrenutog pred službom za katastar nepokretnosti u Ostravi, koji je okončan odlukom Ustavnom suda od 30. maja 1997. Vlada podseća da je u presudi *Belaousofi ostali protiv Grčke* (br. 66296/01, §§ 36 i 38, od 27. maja 2004) Sud ocenio da pravilo o šest meseci služi, između ostalog, interesima pravne sigurnosti i da, stoga, Sud ima mogućnost da ga primeni, čak i ako vlada nije uložila preliminarni prigovor na njemu zasnovan - ili ga je uložila, kao u ovom slučaju, posle odluke o prihvatljivosti.
- Na raspravi od 19. oktobra 2004, Vlada je dodala da podnosilac predstavke izgleda ne poriče činjenicu da spomenuti postupak nije predmet ove predstavke. Prihvata, ipak, da su odluke donete u tom postupku značajne za razjašnjenje pravne rasprave koja se vodila u dva kasnija postupka.
31. Podnosilac predstavke se nije izjasnio po tom pitanju.
32. Sud smatra da iz predmeta ne proizlazi da je podnosilac predstavke želeo da gore navedeni postupak preraste u predmet postupka pred sudom; izgleda, međutim, da ga je naveo da bi, pomoću odluka koje je tom prilikom doneo regionalni sud u Ostravi, potkrepio svoju tezu prema kojoj pitanje državljanstva njegovog rođaka nije bilo relevantno da bi se odlučivalo u ovom slučaju.
33. Imajući u vidu te konstatacije, kao i zaključak do kojeg je došao u ovom slučaju, Sud ne smatra da je neophodno da se izjasni o tom preliminarnom prigovoru Vlade.

B. Nepoštovanje roka od šest meseci po pitanju tužbe utemeljene na nemogućnosti da podnosilac predstavke brani predmet pred Ustavnim sudom

34. U zapažanjima od 4. oktobra 2004. Vlada takođe potvrđuje da, po pitanju tvrdnje podnosioca predstavke prema kojoj mu Ustavni sud nije pružio odgovarajuću priliku da iznese argumente o pitanju državljanstva prvobitnog vlasnika, zainteresovana strana nije razmatrala to pitanje u roku od šest meseci, već samo u svojim zapažanjima o prihvatljivosti i suštini slučaja, koje je iznela 30. septembra 2003. i da nikada ranije nije "u tom smislu" osporila pravičnost postupka pred Ustavnim sudom.
- Vlada je na raspravi od 19. oktobra 2004. izjavila da to pitanje prepušta mudrosti Suda.
35. Sud napominje da se u ovom slučaju jedna od tužbi koje je pokrenuo podnosilac predstavke odnosi, otkako je predstavka podneta, na nepravičnost postupaka o povraćaju imovine, vođenih pred domaćih sudovima i da je u tom pogledu zainteresovana strana ukazivala na nekoliko elemenata koji po njoj narušavaju načela pravičnosti.
36. Kako je Sud već imao priliku da ukaže (*K. i T. protiv Finske* (Veliko veće) br. 25702/94, §§ 141 i 147, ESLJP 2001-VII; *Gustafsson protiv Švedske*, presuda od

25. aprila 1996, *Zbirka presuda i odluka 1996-II*, §§ 47 i 51), ništa ga ne ometa da uzme u obzir dodatna obaveštenja i nove argumente da bi procenio da li ih smatra relevantnim u pogledu utemeljenosti tužbi podnosioca predstavke u odnosu na Konvenciju. Ništa određeno ne ometa Veliko veće da ispita "nove" činjenice koje pružaju detaljnija objašnjenja o tome šta je prouzrokovalo podnošenje žalbi koje je veće proglasilo prihvatljivim, ili pravne argumente koji se na njih odnose (*McMichael protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 24. februara 1995, serija A, br. 307-B, § 73; *Sahin protiv Nemačke* (Veliko veće), br. 30943/96, § 43, ESLJP 2003-VIII).
37. Po Sudu, te konstatacije su takođe važne za ovaj slučaj, u okviru kog je zainteresovana strana samo razvila u svojim zapažanjima argumente, po pitanju tužbi izloženih u žalbenom formularu, a naročito jer Vlada ukazuje da podnosilac predstavke nikada nije "u tom smislu" osporio pravičnost postupka.
38. Prema tome, podsećajući da je neophodno ispitati svaki postupak u celini, Sud smatra da treba odbaciti prigovor zbog kasnog pozivanja na nepravičnost koji je uložila Vlada.

II. O NAVEDENOM KRŠENJU ČLANA 6 § 1 KONVENCIJE

39. Ukazujući na nepravičnost postupaka o povraćaju imovine koje je vodio pred domaćim vlastima, podnosilac predstavke ističe da je u postupcima došlo do više preokreta, jer su različite instance davale izrazitu važnost različitim elementima; tako je on navodno lišen mogućnosti da se njegovi argumenti, koji se odnose na testament njegovog rođaka i na njegovo nasleđstvo, zaista ispituju. On takođe tvrdi da su sudovi, namećući mu uslov koji nije propisan zakonom, dali proizvoljno tumačenje relevantnih odredbi i nametnuli mu prekomeran teret dokazivanja.

U tom pogledu, zainteresovana strana se poziva na član 6 § 1 Konvencije čiji se relevantni deo ima tumačiti kao što sledi:

"Svako ima pravo da (...) neki sud razmotri njegov slučaj pravično i da odluči (...) o osporavanjima koja se odnose na njegova prava i obaveze građanske prirode".

A. Argumenti strana u postupku

1. Podnosilac predstavke

40. Podnosilac predstavke napominje da, suprotno cilju izrečenom u zakonu br. 229/1991, nije mogao da dobije pravno zadovoljenje štete po pitanju nasleđstva koju je pretrpeo njegov rođak Alexander Blücher, iako je nasleđio svu nepokretnu imovinu i iako ima češko državljanstvo. Po njemu, razlog tome je nepravičnost pokrenutih postupaka koja navodno proizilazi iz nametnutog prekomernog tereta dokazivanja i očigledno proizvoljnih zaključaka nadležnih sudova.
41. Zainteresovana strana ističe da su do 1997. vlasti odbacile njene zahteve za povraćaj imovine uz obrazloženja koja se odnose na njeno svojstvo

testamentalnog nasljednika ili na njeno trajno prebivalište. Zatim, u odluci Ustavnog suda od 30. maja 1997. državljanstvo prvobitnog vlasnika je postalo okosnica postupka, dok je u odlukama od 23. juna 1999. opštinski sud u Pragu pitanje testamenta smatrao najvažnijim. Dakle, odbacujući ustavne žalbe protiv ovih odluka, Ustavni sud se ponovo pozvao na činjenicu da Alexander Blücher nema čehoslovačko državljanstvo i nije dopustio zainteresovanoj strani da iznese dodatne argumente ili dokaze. Konačno, tek 2002, znatno posle okončanja postupaka koji su bili predmet ove predstavke, opštinski sud se priklonio argumentaciji ustavnog suda. Po njemu, iz toga proizilazi da je u parnicama dolazilo do stalnih preokreta u obrazloženjima koja su davale vlasti, što je dovelo do promena po pitanju uslova koje je trebalo da ispuni i dokaza koje je trebalo da iznese.

42. Što se tiče uslova o čehoslovačkom državljanstvu prvobitnog vlasnika, podnosilac predstavke smatra da, budući da je odbačen zakonom br. 93/1992, nije više bio propisan zakonom br. 229/1991 u vreme nastajanja činjenica; to bi se navodno potvrdilo ne samo nekim odlukama donetim u njegovom slučaju (odluka regionalnog suda u Ostravi iz avgusta 1994. i presude od 23. juna 1999), već i presudom Vrhovnog suda od 15. jula 1993. i mišljenjima stručnjaka kojima se obratio, prema kojima nema nijednog zakonskog razloga da se od lica ovlašćenog da traži povraćaj imovine na osnovu člana 4 § 2 spomenutog zakona zahteva da dokaže da je prvobitni vlasnik ispunjavao taj uslov. Odluke koje je Ustavni sud doneo u ovom slučaju su, dakle, očigledno pogrešne i, umesto da se zasnivaju na odredbama zakona, oslanjaju se na teoriju *nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet*, što se ipak ne bi moglo smatrati opštim pravilom koje se može primeniti u ovoj situaciji.

Prema tome, podnosilac predstavke smatra da su sudovi postupili proizvoljno kada su od njega tražili da dokaže da je Alexander Blücher, koji je preminuo 1974, imao čehoslovačko državljanstvo, da su se identifikovali sa zakonodavcem čija je dužnost da odredi uslove o povraćaju imovine, i na taj način su njegova prava učinili iluzornim. Takav zahtev je, zapravo, u suprotnosti sa *prima facie* pravilima pravne logike i nametnuo mu je teret nerazumnog i nepravičnog dokazivanja.

43. Podnosilac predstavke se poziva na izdvojena mišljenja u *slučaju Kopecky protiv Slovačke* (Veliko veće), br. 44912/98, 28. septembar 2004) da bi potvrdio da načelo ravnopravnosti stranaka podrazumeva takođe ravnopravnost tereta nametnutog stranama, koji ne treba da bude prekomeran; u suprotnom, sveukupan postupak se ne bi mogao smatrati pravičnim.
44. U ovom slučaju, podnosilac predstavke tvrdi da je češkim sudovima podneo veliki broj dokaza o pitanju državljanstva njegovog rođaka koji dokazuju da je u trenutku nacionalizacije, 1948, glavno prebivalište porodice Blücher bilo u Radunu tokom više od sto godina. Međutim, ti dokazi su smatrani nedovoljnim, pa je Ustavni sud zahtevao zvanični dokument kojim se potvrđuje državljanstvo Alexandera Blüchera. Budući da je potonji preminuo 1974. i da nije ostavio potomaka, pa nema ničeg začuđujućeg u tome što on sam ne raspolaže jednim takvim dokumentom. Po tom pitanju, zainteresovana strana ukazuje da se Vlada poziva, kada je reč o uništenju nekih matičnih knjiga, na jedan drugi kriterijum po

- pitanju tereta dokazivanja i ukazuje, u prilog tome, na neku vrstu više sile. Podnosilac predstavke zapaža da se takav pristup čeških vlasti značajno razlikuje od pristupa koji su u sličnim slučajevima usvojili drugi sudovi (među kojima i neke međunarodne sudske instance).
45. Na kraju, kada je u pitanju testament Alexandera Blüchera, podnosilac predstavke ističe da je zadatak sudova u ovom slučaju bio da odrede kakva bi bila volja zaveštaoca da je konfiskovana imovina i dalje bila u njegovom vlasništvu u trenutku ostavljanja oporuke. Dakle, sudovi nisu smatrali da je neophodno ispitati kako je testamentom raspodeljena predmetna imovina i koji deo nasledstva je on zaista stekao; samo su zaključili da su mu u nasledstvo pripala, putem rezidencijalne ostavinske klauzule, samo posebna imovina i prava.
- Po mišljenju podnosioca predstavke, sudovi u Ostravi i Pragu su na taj način zanemarili namere njegovog rođaka, koje su jasne i nedvosmislene, usvajajući očigledno pogrešno obrazlaganje koje nije u skladu sa pravnom logikom, što njihove odluke čini proizvoljnim.

2. Vlada

46. Pozivajući se na odluke donete u postupku pokrenutom pred službom za katastar nepokretnosti u Ostravi, Vlada ukazuje da su uslovi pravne rasprave bili postavljeni od početka, čak pre nego što su donete odluke koje su predmet ove predstavke. Zapravo, spomenuta služba je prvi put u svojoj odluci od aprila 1994. koristila argumentaciju koju je Ustavni sud trebalo da dosledno preuzme i kojoj se zatim priklonio opštinski sud u Pragu.
- Vlada je zaključila, pošto je preispitala odvijanje postupaka pokrenutih pred službama za katastar nepokretnosti u Novom Jičínu i Opavi, da podnosilac predstavke samo polemiše o *de facto* i *de iure* konstatacijama domaćih vlasti i tvrdi da su dve strane imale dovoljne i jednake mogućnosti da brane svoje teze. Po njoj, okolnosti koje je osporio podnosilac predstavke nisu mogle imati nikakav uticaj na njegovo pravo na pravično suđenje.
47. Vlada ukazuje da se u ovom slučaju radilo o tumačenju odredbi zakona o svojini nad nepokretnostima da bi se donela odluka o tome da li su se stekli uslovi za povraćaj imovine, i podseća da Sud ne može u ovom slučaju da zameni domaće organe vlasti. Prema njoj, tumačenje domaćih sudova ne može se smatrati proizvoljnim, odnosno kao *prima facie* suprotno pravilima pravne logike. Zapravo, neizbežne su polemike o tačnosti tumačenja neke zakonske odredbe, a nametanjem jednog mišljenja na uštrb nekog drugog ne čini ipso facto ovo drugo proizvoljnim.
48. Vlada se takođe protivi argumentu podnosioca predstavke prema kojem sudovi nisu uzeli u obzir dokaze koje su sami tražili. Ta tvrdnja je navodno netačna jer je podnosilac predstavke svojevoljno podneo dokaze koji se odnose na deo nasleđa koji je on zaista stekao, dok su sudovi smatrali tu činjenicu nevažnom pošto su razmotrili zakon o svojini nad nepokretnostima. U svakom slučaju, iz odluka u ovom slučaju, koje su obrazložene iscrpno i na odgovarajući način, proističe da su pažljivo procenjeni svi dokazi koje je podneo podnosilac predstavke.

49. Što se tiče tvrdnje prema kojoj je Ustavni sud, tražeći da dokaže državljanstvo rođaka preminulog 1974, navodno nametnuo podnosiocu predstavke prekomeran teret i uveo novi uslov za povraćaj imovine, Vlada najpre podseća da teret dokazivanja spada u pitanja koja prevashodno proističu iz unutrašnjeg prava i koja nisu regulisana Konvencijom. Ona zatim ističe da zainteresovana strana nije dostavila nikakav dokument kojim se direktno potvrđuje čehoslovačko državljanstvo Alexandera Blüchera ili pravo na prebivalište njegovog oca, već je samo podnela nekoliko informacija koje nemaju dokaznu snagu. Osim toga, nije zasnovana tvrdnja podnosioca predstavke prema kojoj je Ustavni sud uveo novi uslov za povraćaj imovine, jer se radilo o uslovu propisanom zakonom, koji je taj sud samo protumačio u skladu sa Ustavom i oslanjajući se na logički argument koji proizlazi iz načela po kojem naslednici ne mogu uživati veća prava od prvobitnog vlasnika. U tom pogledu, Vlada tvrdi da član 6 § 1 ne nameće državama poželjnu prirodu uslova za povraćaj imovine, niti ih obavezuje da pribegnu pravnim fikcijama. Prema tome (i u skladu sa gore navedenom presudom *Kopecky protiv Slovačke*), ta odredba se ne bi mogla prekršiti zbog činjenice da poštovanje određenog uslova nije lako dokazati. Osim toga, podnosilac predstavke nikada nije tvrdio da mu je bio odbijen pristup bilo kakvim izvorima informacija. Ali su službe za katastar nepokretnosti samoinicijativno vodile istragu o državljanstvu Alexandera Blüchera. Prema tome, teškoće sa kojima se suočio podnosilac predstavke da bi dokazao čehoslovačko državljanstvo rođaka svedoče prevashodno o činjenici da potonji nije imao to državljanstvo.
50. Što se tiče postupka pred Ustavnim sudom, Vlada ukazuje da je taj sud trebalo da ispita sedam ustavnih žalbi podnosioca predstavke i da su njegovi argumenti ostali isti. Iz rezimea postupaka proizlazi da visoki sud nije bio prvi ni jedini koji se interesovao za pitanje državljanstva Alexandera Blüchera i da je podnosilac predstavke u više navrata imao priliku da se o tome izjasni, a da pri tom ne menja argumente. Osim toga, Ustavni sud je uvek prihvatao njegove zahteve za produženje rokova koji su mu odobravani za podnošenje zapažanja, a zainteresovana strana nije obavestila o svojoj želji da se o tom pitanju opširnije izjasni. Po tom pitanju treba ukazati da je zakon dozvoljavao Ustavnom sudu da ne vodi raspravu, a Vlada ne vidi u čemu bi rasprava pružila više mogućnosti podnosiocu predstavke da se o toj temi izjasni. Pošto podnosilac predstavke nikada nije uspeo da dokaže čehoslovačko državljanstvo njegovog rođaka, sasvim dovoljno obrazloženje odluka koje je doneo ustavni sud nije nimalo iznenađujuće.
51. Vlada iz toga zaključuje da je podnosilac predstavke imao odgovarajuću priliku da brani svoj predmet, da je njegov slučaj pravično razmotren i da su odluke donete u ovom slučaju ispravno obrazložene i lišene proizvoljnosti, u čemu njihovo obrazloženje predstavlja podršku usvojenom rešenju.

B. Ocena Suda

52. Sud najpre podseća da nema zadatak da ocenu domaćih sudova zameni sopstvenom ocenom činjenica i dokaza, jer je njegov zadatak da proveri da li su dokazna sredstva predstavljena tako da garantuju pravično suđenje. Dužnost je, u prvom redu, domaćih vlasti, a naročito nižih i viših sudova, da tumače i primenjuju domaće zakonodavstvo. Nije dužnost ovog Suda da ispituje predstavku u vezi sa de facto i de iure greškama koje su navodno počinili domaći sudovi, niti da ocenjuje prikladnost politike sudske prakse koju su ti sudovi izabrali da vode; njegova uloga se ograničava na proveru usklađenosti posledica koje iz toga proizlaze sa Konvencijom (videti *Brualla Gomez de la Torre protiv Španije*, presuda od 19. decembra 1997, *Zbirka presuda i odluka* 1997-VIII, §§ 31 i 32; *Princ Hans-Adam II de Liechtenstein protiv Nemačke* (Veliko veće), br. 42527/98 §§ 49 i 50, ESLJP 2001-VIII).

Osim toga, ako pravo na pravično suđenje, garantovano članom 6 § 1 Konvencije obuhvata, između ostalog, pravo strana u postupku da iznesu zapažanja koja smatraju relevantnim za svoj slučaj, ono ne garantuje stranama u sporu povoljan ishod (*Andronicou i Constantinou protiv Kipra*, presuda od 9. oktobra 1997, *Zbirka* 1997-VI, § 201). Osim toga, član 6 § 1 Konvencije ne reguliše prihvatljivost, dokaznu snagu i teret dokazivanja, pitanja koja prevashodno spadaju u domen unutrašnjeg prava (*Tiemann protiv Francuske i Nemačke* (decembar), br.^{os} 47457/99 i 47458/99, ESLJP 2000-IV).

53. U ovom slučaju, domaće vlasti, kojima je podnosilac predstavke podneo nekoliko zahteva za povraćaj imovine, navedene su da tumače odredbe zakona o svojini nad nepokretnostima koje propisuju uslove za povraćaj imovine. Službe za katastar nepokretnosti u Novom Jičinu i Opavi odbacile su te zahteve pozivajući se na obrazloženje Ustavnog suda iz odluke od 30. maja 1997, donete u jednom ranijem analognom postupku, koje ukazuje na nedostatak dokaza kojim se potvrđuje čehoslovačko državljanstvo prvobitnog vlasnika predmetne imovine. Njihove odluke su potvrđene 23. juna 1999. presudama opštinskog suda u Pragu. Ne smatrajući da ga spomenuta odluka Ustavnog suda obavezuje, taj sud je ocenio da češko državljanstvo prvobitnog vlasnika ne predstavlja za podnosioca predstavke uslov za priznavanje statusa lica ovlašćenog da traži povraćaj imovine, ali da je neophodno ispitati njegovo svojstvo testamentalnog naslednika u smislu člana 4 § 2 zakona o svojini nad nepokretnostima. Zatim, u odlukama o ustavnim žalbama koje je podnosilac predstavke podneo protiv presuda od 23. juna 1999, Ustavni sud je ponovo potvrdio svoje mišljenje od 30. maja 1997, oslanjajući se takođe na načelo po kome naslednici ne mogu da uživaju veća prava od prvobitnog vlasnika.

54. U svetlu ovih de facto konstatacija, Sud najpre ukazuje da ako su opštinski sud i Ustavni sud dali različita obrazloženja o odbacivanju žalbi podnosioca predstavke, ustavni sud nije bio prvi organ vlasti koji se interesovao za pitanje državljanstva prvobitnog vlasnika i njegov stav je ostao nepromenjen.

1. *O tužbi koja se odnosi na navodno proizvoljno tumačenje zakona o svojini nad nepokretnostima*

55. Što se tiče razlika u mišljenjima na koje je ukazao podnosilac predstavke, Sud napominje da takva razmimoilaženja po prirodi predstavljaju posledicu svojstvenu svakom sudskom sistemu koji obuhvata sve sudove i da, ako nema proizvoljnosti, modaliteti primene unutrašnjeg prava ne spadaju pod njegovu nadležnost (videti, *mutatis mutandis*, *Zielinski i Pradal & Gonzalez i ostali protiv Francuske* (Veliko veće), br.^{os} 24846/94 i 34165/96 do 34173/96, § 59, ESLJP 1999-VII; *Kozlova i Smirnova protiv Letonije* (decembar), br. 57381/00, ESLJP 2001-XI). U ovom slučaju, posle pažljivog ispitivanja dokumenata sadržanih u spisu, Sud ocenjuje da su svi sudovi koji su odlučivali u parnicama dali dovoljno jasno suštinska obrazloženja na kojima su utemeljeni, i ne nalazi nijedan element proizvoljnosti u njihovim stavovima.
56. Naročito kada su u pitanju odluke Ustavnog suda, taj sud izgleda nije izvukao proizvoljne zaključke o činjenicama koje su mu predstavljene niti je prekoračio granice razumnog tumačenja zakonskih odredbi koje se mogu primeniti u ovom slučaju. Ako treba ipak prihvatiti da je zahvaljujući ovom slučaju otkriven propust u odredbama zakona o svojini nad nepokretnostima, neophodno je konstatovati da je Ustavni sud bio nadležan da popuni tu prazninu tumačenjem koje je u skladu sa Konvencijom, vodeći računa o duhu i cilju spomenutog zakona. U tom pogledu, ne bi se moglo tvrditi da je bilo nelogično pozivanje na načelo *nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet* (niko ne može drugom da prenese više prava nego što ih sam ima).
57. Ne bi se moglo ni reći da država nije ispunila obavezu da reaguje što je skladnije moguće kako bi garantovala pravnu sigurnost. Zapravo, pitanje da li je uslov o čehoslovačkom državljanstvu bio primenljiv i na prvobitnog vlasnika bilo je predmet nekoliko nepromenljivih odluka Ustavnog suda, i podnosilac predstavke se nikada nije našao u situaciji pravne neizvesnosti koja proizlazi iz osporavanja ranijih izvršnih odluka (videti, *a contrario*, *Brumarescu protiv Rumunije* (Veliko veće), br. 28342/95, § 61, ESLJP 1999-VII).
2. *O tužbi koja se temelji na nemogućnosti da podnosilac predstavke izloži svoj predmet na delotvoran način*
58. Podnosilac predstavke takođe tvrdi da mu Ustavni sud nije pružio odgovarajuću priliku da iznese argumente o pitanju državljanstva njegovog rođaka, s obzirom na odsustvo javne rasprave i kratak rok koji mu je Ustavni sud odobrio za dostavljanje pisanih komentara.
59. Ustavni sud ukazuje da stranke nisu osporile da je opštinski sud u Pragu vodio javne rasprave tokom kojih su razmatrani *de facto* i *de iure* aspekti. Tačno je da se postupak pred Ustavnim sudom odvijao bez javne rasprave. Ipak, ograničen na razmatranje pitanja u vezi sa ustavnošću, taj postupak nije podrazumevao direktno i potpuno ocenjivanje prava građanske prirode podnosioca predstavke (*Houfova protiv Republike Češke* (decembar), br. 58178/00, 1. jul 2003).

Prema tome, Ustavni sud ocenjuje da je u ovom slučaju odsustvo rasprave pred Ustavnim sudom bilo dovoljno nadoknađeno javnim raspravama koje su vođene u opštinskom sudu.

60. Osim toga, iz predmeta proizilazi da su pitanje državljanstva Alexandera Blüchera postavile domaće vlasti još u aprilu 1994. kada je služba za katastar nepokretnosti u Ostravi donela odluku u prvom postupku koji je podnosilac predstavke pokrenuo pred tom službom. U okviru tog postupka, sudija izvestilac Ustavnog suda je u martu 1997. godine zatražio od pravnog zastupnika podnosioca predstavke da mu podnese dokumenta koja dokazuju poštovanje uslova o državljanstvu prvobitnog vlasnika.

Iako spomenuti postupak, koji je okončan negativnom odlukom Ustavnog suda od 30. maja 1997, nije predmet ove predstavke, treba naznačiti da su se službe za katastar nepokretnosti u Novom Jičinu i Opavi, u postupcima koji se danas osporavaju pred Sudom, pozvale na tu odluku od 30. maja 1997. Proizlazi dakle iz celokupnih okolnosti slučaja da je podnosiocu predstavke bilo postavljeno pitanje državljanstva znatno pre odluka Ustavnog suda od 9. decembra 1999. i 3. februara 2000. Treba takođe istaći, kao što Vlada ukazuje u svojim zapažanjima, da se argumenti koje je u tom pogledu izneo podnosilac predstavke nisu promenili tokom različitih postupaka, da je Ustavni sud uvek prihvatao njegove zahteve za produženje odobrenih rokova za podnošenje zapažanja i da nije obavestio o želji da se detaljnije izjasni o tom pitanju. Konačno, iz odluka usvojenih u poslednjem postupku koji je završen 2003. godine proizilazi da podnosilac predstavke do danas nije bio u stanju da dostavi traženi dokaz.

61. Posle razmatranja tih okolnosti, Sud smatra da podnosilac predstavke nije bio ometan da na delotvoran način predstavi svoj predmet pred češkim Ustavnim sudom.

3. O tužbi koja se odnosi na preteran teret dokazivanja

62. Što se tiče tereta dokazivanja koji snosi podnosilac predstavke, budući da je trebalo da dokaže čehoslovačko državljanstvo svog rođaka preminulog 1974, Sud nije uveren da je bilo apsolutno nemoguće pružiti takav dokaz, naročito s obzirom na posleratni istorijski kontekst i na interes koji su mogla imati germanofona lica da potvrde lojalnost čehoslovačkoj državi. Osim toga, podnosilac predstavke se ne žali da mu je bio sprečen pristup relevantnim matičnim knjigama.
63. Ukoliko se dve strane pozivaju na slučaj *Kopecky protiv Slovačke* ((Veliko veće), br. 44912/98, 28. septembar 2004), Sud smatra da je bilo znatno teže doći do dokaza koji su slovačke vlasti tražile od g. Kopeckog, koga to ipak nije navelo da konstatuje bilo kakvu povredu Konvencije.
64. Prema tome, ne bi se moglo reći da se podnosilac predstavke našao u nepovoljnoj situaciji koja ga je navodno omela da brani svoj predmet.

4. Zaključak

65. U zaključku, Sud smatra da su u ovom slučaju domaći sudovi, s obzirom na sve okolnosti predmeta, uzuzetno ocenili verodostojnost različitih dokaznih sredstava koje je podneo podnosilac predstavke i da su ispravno obrazložili svoje odluke. Odluke su donete posle kontradiktornih postupaka tokom kojih je podnosilac predstavke, koga je zastupao pravni zastupnik, mogao da dostavi zapažanja i po njemu neophodna sredstva, kao i argumente u prilog svojoj tezi.

S obzirom da Konvencija ni na koji način ne ograničava slobodu državama ugovornicama da odrede polje primene zakona, koje mogu usvojiti po pitanju povraćaja imovine, i da odaberu uslove pod kojima prihvataju da vrata prava svojine licima lišenih tih prava (videti, *mutatis mutandis*, *Jantner protiv Slovačke*, br. 39050/97, § 34, 4. mart 2003; *Kopecky protiv Slovačke*, gore spomenut, § 35), Sud ponavlja da su u ovom slučaju domaći sudovi, a naročito Vrhovni sud zemlje, dužni da tumače zakone koji su usvojeni tokom obnove zemlje u cilju ispravljanja nekih grešaka počinjenih u prošlosti. Dakle, sudovi su ispunili ulogu koja im je dodeljena u pravnoj državi i, u meri u kojoj se njihovi zaključci ne mogu smatrati proizvoljnim, Sud ne može da ih dovede u pitanje.

66. S obzirom na gore navedeno, Sud smatra da su, posmatrane u celini, parnice bile pravične u smislu člana 6 § 1 Konvencije.

67. Iz čega sledi da nije bilo kršenja člana 6 § 1 Konvencije.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. odlučuje da nema razloga da se izjasni o prvom preliminarnom prigovoru Vlade i odbacuje drugi;
2. odlučuje da nije bilo kršenja člana 6 § 1 Konvencije.

Sačinjeno na francuskom jeziku, zatim prosleđeno u pisanoj formi 11. januara 2005. u primeni člana 77 §§ 2 i 3 poslovnika.

S. DOLLE
Sekretar

J.-P. COSTA
Predsednik